

A metabolikus szindróma és a mélyvénák trombózisának kockázata

Összefüggések keresése egy tanulmány alapján

Az ismeretlenbe vezető hosszú úton a haladást útjelzők könnyítik. Az orvostudományban számos betegség között az első vizsgálat alkalmával még nem nyilvánvaló az összefüggés, bár annak gyanúja már sejthető. A kapcsolatra az útjelző táblákhoz hasonló panaszok, tünetek, leletek hívják fel a figyelmet. Azokon a betegeken, akiknek alsó végtagjában ismert etiológiára visszavezethető mélyvénás trombózis alakul ki, jóval kevesebb atheroscleroticus laesio észlelhető, mint akiknek trombózisa idiopathiás (1). Mélyvénás trombózis esetén azonban a betegek fele tünetmentes, sőt, gyakran a betegség első – olykor egyetlen – jele az embolia pulmonum. Kiderült, hogy idiopathiás tüdőembóliában is több az atheroscleroticus laesio és nagyobb számú később a cardiovascularis esemény, mint a szekunder formákban (2). Metabolikus szindrómában éppen az atherosclerosis főbb kockázati tényezőinek jellegzetes csoportosulása – centrális obesitas, atherogen dyslipidaemia, hypertonia, magas vércukorszint – észlelhető. A friss statisztikai adatok szerint az Egyesült Államokban a 20–74 év közötti lakosok testsúlya jóval meghaladja a kívánatos felső határát, ráadásul az elmúlt évtizedek során a testtömeg-index folyamatos gyarapodása észlelhető a populációban (3):

$BMI \geq 25$ $ttkg/m^2$: 1976–80 vs. 1999–2002: fehér nők: 42% vs. 61,7%; fehér férfiak: 52,9% vs. 68,8%.

$BMI \geq 30$ $ttkg/m^2$: 1976–80 vs. 1999–2002: fehér nők: 17,1% vs. 34%; fehér férfiak: 12,8% vs. 28,1%.

A mélyvénás trombózis incidenciája 67/100 000, legrettegettebb szövődménye pedig a tüdőembólia, hiszen egyrészt optimális kezelés mellett is emiatt hal meg a betegek 1–8%-a, másrészt pedig a betegek közel fele

eleve tünetmentes. Ugyanis a lábszár vénás visszafolyását biztosító rendszer – a combbal ellentétben – legalább három vénához kapcsolható, ezért közülük az egyik elzáródása nem jár kötelezően együtt a klasszikus panaszok és tünetek (duzzanat, fájdalom, bőrelszíneződés) fellépésével. Késői szövődményként mintegy 40%-ban postthromboticus szindróma és 4%-ban a tüdőembóliához társuló pulmonalis hypertonia alakul ki (4).

Mélyvénás trombózisra hajlamosító tényezők

A mélyvénás trombózis etiológiája gyakran felderítetlen marad, de számos hajlamosító tényező ismert (4):

- vénatrauma: tartós vénakanül, intravénásan befecskendezett izgató anyagok, szepikus phlebitis, obliteratív thromboangitis;
- vérképzőszervi betegség: veleszületett antitrombinhiány, protein C-hiány, protein S-hiány, az V. faktor APC-rezisztenciát (APC: aktivált protein C) okozó Leiden-mutációja, protrombin G20210A-variáns, szerzett antifoszfolipid-antitestek jelenléte;
- malignus tumor (főleg tüdőrák, de gyakori pancreas-, mamma-, prostata-, ovariumcarcinómában is);
- orális fogamzásgátlók szedése;
- tartós ágynyugalom (szívinfarktusz után, szívelégtelenség, cerebrovascularis keringészavar, mesterséges lélegeztetés, kismencedei és alsó végtagi fracturák következtében, varicosus thrombophlebitisben);
- műtét (elhúzó mütét, általában mütét után, ezen belül ortopédiai mütét – különösen csípőprotézis-mütét – kapcsán);
- szülés;
- hosszú utazás (tartósan lefogott lábak) alkalmával;
- obesitas (metabolikus szindróma?);
- idősebb életkor (atherosclerosis?);

Mélyvénás trombózisban és tüdőembóliában kötelező két, egymást kiegészítő teszt elvégzése: az alsó végtagi vénás rendszer ultrahangos vizsgálata és a D-dimer-analízis.

Kivonat ismertetés. A teljes közlemény: Ageno W, Prandoni P, Romualdi E, Ghirarduzzi A, Dentali F, Pesavento R, et al. The metabolic syndrome and the risk of venous thrombosis: a case-control study. *J Thromb Haemost* 2006;4(9):1914-8.

– egyéb tényezők (A-vércsoport, gyulladásoz bélbetegségek, lupus erythematosus, korábbi trombózis, nephrosisszindróma, homocysteinuria, paroxysmalis nocturnal is haemoglobinuria).

Mélyvénás trombózisban és tüdőembóliában éppen ezért kötelező két, egymást kiegészítő teszt elvégzése: az alsó végtagi vénás rendszer ultrahangos vizsgálata és a D-dimer-analízis. A kórfolyamat felismerése tehát nehéz és költséges, prognózisa rossz, ezért a megelőzés érdekében is érdemes keresni egyszerűen vizsgálható hajlamosító tényezőket.

Mivel a ritkán felismerhető idiopathiás trombózisban (és tüdőembóliában is) gyakran észlelhető atheroscleroticus laesio, és a metabolikus szindróma mintegy csokorba gyűjti össze az atherosclerosis rizikófaktorait, joggal merült fel annak igénye, hogy egy vizsgálatban tisztázzák a metabolikus szindróma és a mélyvénás trombózis esetleges összefüggéseit. A közelmúltban *Agno* és munkatársai közölték a témában egy tanulmányt, amelyben a metabolikus szindróma prevalenciáját kívánták tisztázni idiopathiás mélyvénás trombózisban (5).

A vizsgálat felépítése

A vizsgálatba 156 olyan beteget vontak be, akiknél bizonyítottan lezajlott életük első mélyvénás trombózisa (pozitív vénakompressziós ultrahanglelet), a 107 kontrollszemélyen pedig az kizárható volt (bár az anamnézis és a fizikális vizsgálat alapján felmerült a trombózis gyanúja, de azt elvetették az egy hét különbséggel végzett két negatív eredményű ultrahangvizsgálat alapján). A vénás kompressziós ultrahangvizsgálat egyszerűen elvégezhető, a technikához nem szükséges színkódolt Doppler-transzducer. A vizsgálatból kizárták a terheseket, a rákbetegeket, a bizonyított egyéb szekunder formákat (három hónapon belül műtét, fractura, trauma, tartós ágynyugalom, akut betegség). Így végül 93, vénás trombózisban szenvedő beteg maradt, az ő esetükben állapították meg idiopathiás, a többi betegnél pedig szekunder etiológiát. A következő adatokat rögzítették: életkor, nem, magasság, testsúly, BMI, haskőrfogat, bizonyított atheroscleroticus érbetegség (ischaemiás stroke, tranziens ischaemiás attack, akut szívinfarktus, angina pectoris, claudicatio intermittens), ismert hypertonia, diabetes mellitus és hyperlipidaemia, a felsorolt betegségek specifikus gyógyszeres és nem gyógyszeres kezelése, dohányzás. Mindenkinek megmérték a vérnyomását és meghatározták a vércukorszintjét, koleszterinértékeit (összkoleszterin, HDL-koleszterin, LDL-koleszterin), trigliceridszintjét. A metabolikus szindrómát a National Cholesterol Education Program (NCEP) ajánlása szerint a következőként határozták meg: legalább három tényező fennállása szükséges a felsoroltakból:

- vérnyomás $\geq 130/85$ Hgmm,
- éhgyomri vércukorszint $\geq 6,1$ mmol/l,
- HDL-koleszterin-szint $< 0,9$ mmol/l férfiaknál, $< 1,1$ mmol/l nők esetében,

- trigliceridérték $\geq 1,7$ mmol/l,
- haskőrfogat ≥ 102 cm férfiakon és ≥ 88 cm nőkn.

Eredmények

A metabolikus szindróma szignifikánsan gyakrabban fordult elő idiopathiás mélyvénás trombózis esetén, mint a kontrollcsoportban (odds ratio: 1,93; 95%-os konfidenciataromány: 1,05–3,06). Ez az eltérés a statisztikai elemzés szerint két összetevőre vezethető vissza: a haskőrfogat és a trigliceridszint volt szignifikáns mértékben nagyobb. Az eredményt elvileg befolyásolhatja az, hogy a trombóziscsoportban több volt a férfi és magasabb volt az LDL-koleszterin-szint is, mint a kontrollcsoportban, de ez a két „lelet” nem tartozik a metabolikus szindróma összetevői közé. Ennél jóval fontosabb az, hogy a BMI tekintetében a két vizsgált betegcsoport között nem mutatkozott különbség! Többváltozós elemzés szerint (nem, életkor, dohányzás, a BMI figyelembevétele után) a metabolikus szindróma az idiopathiás mélyvénás trombózis független kockázati tényezőjének bizonyult, miközben előfordulásának gyakorisága megegyezett a szekunder etiológiájú csoportban és a kontrollok között. A vizsgálat megállapításának erejét támasztja alá az a tény, hogy a metabolikus szindróma prevalenciája az olasz populációban ennél szignifikánsan kisebb.

Az értékelés korlátai

A tanulmányból nyert eredmények általánosítása természetesen korlátozott. Kizárták általában a rákbetegeket, miközben a metabolikus szindróma kapcsolata a carcinomákkal ma még pontosan nem tisztázott. Nem vizsgálták magát a thrombophiliát, pedig idiopathiás mélyvénás trombózisban a kivizsgálás nem zárható le például a protein C vagy az V. faktor – APC-rezisztenciát okozó – Leiden-mutációjának vizsgálata nélkül. Problematikus a kontrollcsoport elkülönítése. E betegeken nem tudták igazolni a trombózist, bár kezdeti panaszaik és tüneteik alapján azt szakirányú vizsgálatokkal kellett kizárni. Ez ugyan sikerült, de arra nincs semmilyen bizonyíték, hogy a kontrollcsoport demográfiai adatai és vizsgálati leletei megegyeznek az „egészséges” vagy „általános” populációval. Végül nem véletlenül soroltam fel a mélyvénás trombózis számos hajlamosító tényezőjét sem, abban ugyanis csak reménykedhetünk, hogy az A-vércsoport, a gyulladásoz bélbetegségek vagy akár a homocysteinuria egyenletesen oszlott el a vizsgált betegpopulációban.

Az eredményeket tehát az említett korlátokat figyelembe véve kell értékelni. Visszatérve a bevezetésben

---

A vérnyomás csökkenthető, a hyperlipidaemia kezelhető, és nem kell pesszimistának lenni az elhízás mérséklésével kapcsolatban sem.

---

említett gondolatmenetre, világos kérdésfelvetésre a pontosan kivitelezett vizsgálatok választ adnak. Az eredmények útjelző vagy mérőföldkő szerepet töltenek be. A bemutatott vizsgálat nyilvánvalóan nem mérőföldkő tanulmány, de fontos gondolatokat gerjeszt. Korábban felvetették azt, hogy nagyon valószínű a kapcsolat az atherosclerosis és a mélyvénás trombózis gyakorisága között. *Agno* és munkatársai az idiopathiás mélyvénás trombózis és a – haskőrfogat nagyságával, valamint az atherogen dyslipidaemiával alátámasztott – metabolikus szindróma kapcsolatára hívják fel a figyelmet. Nem valószínű, hogy az artériás oldalon progresszió atherosclerosis éppen vénás trombózist okozna, a kockázatot fokozó közös etiológiai tényező inkább a metabolikus szindróma.

Összegzés

Elő tehát a költséghatékony centiméterszalaggal, vérnyomásmérővel és egyszerű labortesztekkel (vércukormérés, lipidprofil), hiszen a vérnyomás csökkenthető, a hyperlipidaemia kezelhető, és nem kellene pesszimistának lenni az elhízás rendezésével kapcsolatban sem. Ha pedig a metabolikus szindróma visszaszorítható a populációban, akkor joggal lenne elvárható az atherosclerosis progressziójának lassulása és talán a mélyvénás trombózis incidenciájának csökkenése is.

dr. Nagy Viktor,

Semmelweis Egyetem, Általános Orvostudományi Kar,
II. Belgyógyászati Klinika

IRODALOM

1. Prandoni P, Bilora F, Marchiori A, Bernardi E, Petrobelli F, Lensing AW, et al. An association between atherosclerosis and venous thrombosis. *N Engl J Med* 2003;348:1435-41.
2. Becattini C, Agnelli G, Prandoni P, Silingardi M, Salvi R, Taliani MR, et al. A prospective study on cardiovascular events after acute pulmonary embolism. *Eur Heart J* 2005;26:77-83.
3. Health, United States, 2006. National Center for Health Statistics, Hyattsville, MD.
4. Scarvelis D, Wells PS. Diagnosis and treatment of deep-vein thrombosis. *CMAJ* 2006;175:1087-92.
5. Agno W, Prandoni P, Romualdi E, Ghirarduzzi A, Dentali F, Pesavento R, et al. The metabolic syndrome and the risk of venous thrombosis: a case-control study. *J Thromb Haemost* 2006;4(9):1914-8.

A BALNEOTERÁPIA HELYE AZ OBESITAS KEZELÉSÉBEN

A 2007. évi Európai Obesitas Kongresszus szatellitrendezvénye

Helyszín: Hotel Karos Spa (Zalakaros, Alma utca 1.)

Időpont: 2007. április 26–27.

Szervezők: Bender Tamás (Magyar Balneológiai Társaság), Halmy László (Magyar Elhízásellenes Társaság).

Tudományos szervezőbizottság: Halmy László (elnök), Bálint Géza, Géher Pál, Pedro Cantista, Christof Gutenbrunner, Halmy Eszter, Kovács Ferenc, Süveges Júlia, M. Zeki Karagülle.

További információ: Krammarics Judit, Szegfű Kata, Asszisztencia Szervező Kft. 1136 Budapest, Hegedűs Gy. u. 20. Tel.: (1) 350-1854, fax: (1) 350-0929, e-mail: ecosat@asszisztencia.hu